

Valtiovarainvaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle sirusäädös Euroopalle paketista: (1) komission sirusäädös-tiedonanto, (2) ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Euroopan puolijohde-ekosysteemin vahvistamisen puitteista (sirusäädös), (3) ehdotus neuvoston asetukseksi Horisontti Eurooppa -ohjelman mukaisten yhteisyritysten perustamisesta annetun asetuksen (EU) 2021/2085 muuttamisesta siruyhteisyrityksen osalta sekä (4) komission suositus yhteisestä unionin välineistöstä puolijohdepulan korjaamiseksi ja EU:n mekanismista puolijohde-ekosysteemin seuranta varten

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle sirusäädös Euroopalle paketista: (1) komission sirusäädös-tiedonanto, (2) ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Euroopan puolijohde-ekosysteemin vahvistamisen puitteista (sirusäädös), (3) ehdotus neuvoston asetukseksi Horisontti Eurooppa -ohjelman mukaisten yhteisyritysten perustamisesta annetun asetuksen (EU) 2021/2085 muuttamisesta siruyhteisyrityksen osalta sekä (4) komission suositus yhteisestä unionin välineistöstä puolijohdepulan korjaamiseksi ja EU:n mekanismista puolijohde-ekosysteemin seuranta varten (U 33/2022 vp): Asia on saapunut valtiovarainvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Vesa Kulmala, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Janne Peltola, työ- ja elinkeinoministeriö
- johtaja Petri Räsänen, Pirkanmaan liitto
- tutkimuspäällikkö Pekka Pursula, Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy
- johtaja, EU-regulaatio Jussi Mäkinen, Teknologiateollisuus ry

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Euroopan komissio antoi 8.2.2022 ehdotuksensa Sirusäädös Euroopalle -paketista, joka koostuu neljästä osasta: komission tiedonanto, asetusehdotus sirusäädökseksi, asetusehdotus siruyhteisyydestä ja komission suositus välineistöstä puolijohdepulan korjaamiseksi.

Sirusäädös Euroopalle -paketilla on kaksi keskeistä tavoitetta: vahvistaa eurooppalaista resilienssiä puolijohdeiden toimitusketjun häiriötilanteissa ja lisätä eurooppalaista kapasiteettia puolijohdealan tutkimus-, kehitys- ja innovaatio- sekä tuotantotoiminnassa. Tarkoituksena on saavuttaa yhteensä 43 mrd. euron julkiset ja yksityiset investoinnit puolijohdealalle vuoteen 2030 mennessä.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto katsoo, että Siruja Euroopalle -paketti on tärkeä ja oikea-aikainen Euroopan puolijohde-ekosysteemin kehittämiseksi ja vahvistamiseksi. Puolijohdealan kasvu ei voi kuitenkaan perustua pelkästään tai edes pääosin julkiseen rahoitukseen, joten toimintaympäristön pitää olla sellainen, että se on avoin ja houkutteleva yksityisille investoinneille. On myös tärkeää varmistaa, että ehdotuksella ei luoda tilannetta, jossa puolijohdeiden valmistus Euroopassa keskittyy vain yhteen tai kahteen jäsenmaahan, joiden tuotannosta kaikki muut jäsenmaat ovat riippuvaisia.

Valtioneuvosto ei pidä tarpeellisena komission ehdotusta kohdentamattoman liikkumavaran käyttöönotosta. Valtioneuvosto korostaa tarvittaessa eri rahoitustarpeiden priorisointia ja mahdollisimman pitkälle rahoituksen uudelleenkohdentamista, jotta liikkumavaran käyttöä voidaan varata aidosti ennakoimattomiin menoihin.

Valtioneuvosto suhtautuu varauksellisesti komission ehdotukseen poiketa monivuotisen rahoituskehyssovn yhteydessä annetusta toimielinten yhteisestä julistuksesta koskien tutkimusohjelmaan liittyvien vapautettujen varojen uudelleenkäyttöä. Valtioneuvosto ei siten pidä tarkoituksenmukaisena komission ehdotusta kompensoida Digitaalinen Eurooppa -ohjelmaan siirretty 400 milj. euroa takaisin Horisontti Eurooppa -ohjelman käyttöön vuosina 2024—2027 ottamalla uudelleen käyttöön aiemmin vapautettuja sitoumuksia.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Valiokunta katsoo valtioneuvoston tavoin, että Siruja Euroopalle -paketti on tärkeä ja oikea-aikainen Euroopan puolijohde-ekosysteemin kehittämiseksi ja vahvistamiseksi, koska viimeisen vuoden aikana maailmalla on ilmennyt vakavia häiriöitä puolijohdeiden tarjonnassa.

Valtiontukisäätelyn keventäminen puolijohdealalla on vallitsevassa tilanteessa tarpeellista. Kuten valtioneuvosto toteaa, puolijohdealan kasvu Euroopassa ei voi kuitenkaan perustua pelkästään tai edes pääosin julkiseen rahoitukseen, vaan toimintaympäristön tulee olla avoin ja houkutteleva yksityisille investoinneille. Toimenpiteiden tulisi olla näin ollen tarkkarajaisia sekä prio-

Valiokunnan lausunto VaVL 10/2022 vp

risoida markkinoiden toimintaa ja yksityisiä investointeja edistäviä toimia. Tärkeää on niin ikään varmistaa säännösten muotoilu siten, että vältetään tuotantolaitosten keskittyminen vain harvoihin jäsenmaihiin, joiden tuotannosta muut jäsenmaat ovat riippuvaisia.

Valiokunta tukee valtioneuvoston näkemyksiä ehdotetun paketin rahoitusratkaisusta eikä siten pidä tarpeellisenä mm. monivuotisen rahoituskehyksen kohdentamattoman liikkumavaran käyttöottoa. Rahoitustarpeita tulee sen sijaan mahdollisimman pitkälti priorisoida ja kohdentaa rahoitusta uudelleen, jotta liikkumavaran käyttöä voidaan varata aidosti ennakoimattomiin menoihin.

Valiokunta kiinnittää huomiota myös komission ehdottamaan määrärahasiirtoon Verkkojen Eurooppa -välineestä uudelle perustettavalle siruyhteisyritykselle ja painottaa, että siirto ei saa vaikuttaa kielteisesti Verkkojen Eurooppa -välineen liikennealan yleisiin tavoitteisiin eikä kestävän liikenneinfrastruktuurin käyttöönottoon.

Valiokunta korostaa lisäksi puolijohdealan osaamisvajeeseen vastaamista EU:n tasolla ja kansallisesti sekä kansainvälisen yhteistyön tärkeää merkitystä. Suomessa merkittäviä lisäpanostuksia tarvitaan mm. koulutukseen, soveltavaan tutkimukseen sekä tutkimuskentän ja yritysten innovaatiokumppanuuksiin, jotta tutkimuksen tulokset siirtyvät laajasti ja nopeasti yritysten ja muun yhteiskunnan käyttöön. Myös kansainvälisten osaajien ja alan opiskelijoiden houkutteluun, maahanmuuttoon ja integroitumiseen tarvitaan lisätoimenpiteitä.

Kustannusvaikutukset Suomelle

Sirusäädöksen pohjalta on tarkoitus perustaa osaamiskeskusten verkosto, joka tarjoaa asiantuntevasta sidosryhmille. Suomen osaamiskeskusten toimintakustannuksien arvioidaan olevan vuodessa 300 000—500 000 euroa, josta julkisen tuen osuus olisi noin 100 000—200 000 euroa. Lisäksi komission ehdottama rahoituksen lisäys mikrosiruteknologian kehittämiseen vaatisi alustavan laskelman mukaan noin 19 milj. euron vuosittaista lisäpanostusta vuosina 2023—2027.

Komission ehdotuksen seurauksena Suomen vuosittaisen EU-maksun arvioidaan nousevan noin 11 milj. euroa, joka on kuitenkin pienempi kuin arvioitu suomalaisten osallistujien saanto EU-rahoituksesta (noin 16 milj. euroa).

Valiokunta toteaa, että tässä vaiheessa ei ole mahdollista ennakoida kaikkia aiheutuvia kustannuksia, koska mm. säädöksen mukaisen tuotantolaitoksen valtiontuet päätetään myöhemmin. Laitoksen arvioidaan kuitenkin vaativan alkuvaiheessa noin 50—100 milj. euron investoinnit.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa katsottiin valtioneuvoston tavoin, että toimivin teollisen mittakaavan puolijohdekomponentteja valmistava laitostyyppi Suomessa olisi suunnittelua sisältävä avoin tilausvalmistus, koska sellaiselle on jo osaamispohjaa ja kysyntää ja se loisi myös pohjaa uuden yritystoiminnan kehittymiselle. Laitos voisi keskittyä erityisesti suomalaista vientiteollisuutta tukevien järjestelmäpiirien suunnitteluun ja valmistukseen sekä kehittyviin siruteknologioihin, kuten piifotoniikkaan ja kvanttiteknologiaan. Lisäksi arvioitiin, että yrityksillä on kiinnostusta laitosinvestointiin, ja mainittiin myönteisenä esimerkkinä jo julkistettu suunnitelma piikiekkoja valmistavan puolijohdelaitoksen rakentamisesta Vantaalle.

Valiokunnan lausunto VaVL 10/2022 vp

Valiokunta nostaa lopuksi esiin, että jatkovalmisteluissa Suomen on tarpeen laatia kansallinen si-
rustrategia ja sitä toteuttava TKI-rahoituskokonaisuuteen sisältyvä investointiohjelma. Näin tur-
vataan täysipainoinen osallistuminen valittujen aihealueiden eurooppalaiseen kehittämiseen ja
käytössä olevien rahoitusinstrumenttien täysimääräinen hyödyntäminen.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Valtiovarainvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 3.6.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Johannes Koskinen sd
varapuheenjohtaja Arto Pirttilahti kesk
jäsen Anders Adlercreutz r
jäsen Timo Heinonen kok
jäsen Katja Hänninen vas
jäsen Esko Kiviranta kesk
jäsen Jari Koskela ps
jäsen Pia Lohikoski vas
jäsen Sari Multala kok
jäsen Raimo Piirainen sd
jäsen Sari Sarkomaa kok
jäsen Sami Savio ps
jäsen Iris Suomela vihr
jäsen Pia Viitanen sd
jäsen Ville Vähämäki ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mari Nuutila